

ECOUL COMUNEI DIN PARIS IN PRESA BRAȘOVEANĂ

de NICOLAE JURCA

Astăzi, din perspectiva celor o sută de ani ce s-au scurs de la proclamarea Comunei, epopeea pariziană capătă adevăratele semnificații și dimensiuni istorice.

Din „Dimineata zilei de 18 martie 1871”, cind „Parisul a fost trezit in strigate furtunoase de – Trăiască Comuna !”¹ și pînă în zilele noastre, acest eveniment, cu adevărat epocal al istoriei universale, nu a încetat să fie prezent în conștiința omenirii, iar idealurile care s-au plămădit acolo, pe străzile pariziene însingurate, vibrează și astăzi, inflăcărînd și mobilizînd forțele progresului social.

Ca toate marile evenimente ale istoriei, Comuna din Paris, minunată, originală și efemeră întruchipare a puterii proletare, a avut un puternic ecou în lumea întreagă.

Mișcarea muncitorească și în primul rînd Internaționala I, precum și elementele progresiste din multe țări și-au exprimat simpatia și întreaga lor solidaritate cu cauza Comunei. Marx și Engels au desfășurat o intensă activitate în sprijinul luptei eroice a comunarzilor, au păstrat o permanentă legătură cu comunarzii, dîndu-le sfaturi, iar învățămintele comunei au stat la baza unor importante lucrări teoretice.

Ecurile Comunei din Paris s-au făcut simțite și în rîndurile poporului român, angajat și el în lupta pentru dreptate socială și națională. Mulți dintre tinerii intelectuali români, aflați în acel timp la Paris, după încheierea armistițiului între guvernul reacționar francez de la Versailles și comandamentul suprem al armatei germane, au luptat în rîndurile comunarzilor². Fideli tradițiilor de luptă ale poporului nostru pentru libertate, independență națională și o orînduire mai dreaptă, revoluționarli românii au îndeplinit cu cinste sarcinile încredințate de Comună.

Intr-unul din numerele sale, „Figaro” cerea „ca toți membrii Comunei... polonezi suspecti, toți vâlahii să fie conduși după o judecată sumară de la închisoare... la Cîmpul lui Marte unde vor fi uciși”³.

¹ Karl Marx, *Războiul civil din Franța*, Edit. P.M.R., București, 1948, p. 76.

² Gabriel Bortu, *Medici români pe baricadele Comunei din Paris*, în *Magazin istoric*, anul I, nr. 8, noiembrie 1967, p. 48.

³ „Scinteia”, anul XXVI, nr. 3887, din 21 aprilie 1957.

Cei mai înaintați fii ai poporului român, forțele democratice și progresiste au salutat cu entuziasm Comuna. Prin marele poet M. Eminescu, Comuna a trezit patetice ecouri în conștiința românească. La Viena, unde se afla, Eminescu trăia întreaga intensitate a epocii pariziene. Comuna din Paris, căreia i-a închinat minunatele accente ale lirismului său, în concepția sa simboliza cele mai înalte aspirații ale umanității.

Pentru Constantin Mile, scriitor și ziarist, Comuna învinsă a triumfat, iar chemarea la luptă a acesteia o duce mai departe prin versurile sale. Traian Demetrescu, Gheorghe din Moldova, Ion Catina, Anton Bacalbașa și mulți alții și-au exprimat, cu posibilitățile artistice proprii fiecăruia, simpatia și solidaritatea cu luptătorii parizieni⁴.

Încă înainte de proclamarea Comunei, în presa românească apăruseră știri cu privire la situația din Franța, la mișcarea muncitorească din această țară. Asemenea știri apar în ziarele „Românul”, „Federațiunea”, „Telegraful”, „Orientul”, „Albina”. Presa muncitorească și democratică din România a luat atitudine împotriva acțiunilor dușmănoase de la Versailles, împotriva cîndășiei dintre Thiers și ocupanții prusaci, a protestat împotriva crimelor săvîrșite de versailliezi împotriva eroicilor comunarzi parizieni.

Presa transilvăneană, deosebit de sensibilă la problemele cu care era confruntată Europa, își informează pe larg cititorii despre evenimentele ce au loc la Paris, în lunile martie-mai 1871 și de cele mai multe ori – în mod deosebit „Gazeta Transilvaniei” (aflată și ea în slujba luptei pentru eliberarea socială și națională) – apreciază în mod just scopul Comunei, exprimă înțelegere și simpatie pentru lupta eroică a comunarzilor.

Se cuvine să fie menționat faptul că la această dată, la conducerea „Gazetei Transilvaniei” se afla Iacob Mureșianu, cunoscută personalitate progresistă, ceea ce explică în bună măsură atitudinea gazetei față de revoluția proletariatului parizian. În afară de latura pur informațională a știrilor inserate în coloanele sale, „Gazeta Transilvaniei” face ample comentarii pe marginea evenimentelor din care reiese clar simpatia și admirația față de opera Comunei și nu o dată, cu amărăciune, stabilește similitudini cu situația din Transilvania.

Redactorul revistei arată că aristocrația din Transilvania preconizează o lege electorală cu un cens mai ridicat, văzînd un pericol în extinderea „dreptului de alegere”, punînd căderea Franței numai pe „votul universal al lui Napoleon”. Iar în încheiere, conchide cu amărăciune: „Tot reacțiune, tot absolutism, cel puțin de castă și pe aici”⁵.

În schimb, gazeta transilvană de limba germană „Kronstädter Zeitung”, organ al burgheziei săsești, condusă de Johann Gött, a cărui activitate este în general bine cunoscută, prezintă lupta progresistă și activitatea Comunei printr-o optică în care adevărata semnificație a evenimentelor este deformată. Aceasta se explică și prin faptul că prin forța lucrurilor, ziarul

⁴ Marin Bucur, *Comuna în literatura românească a epocii*, în „Lupta de clasă”, anul LI, nr. 3, martie 1971, p. 77–80.

⁵ „Gazeta Transilvaniei”, anul XXXIV, nr. 22 din martie 1871.

amintit, în timpul războiului franco-prusac, a susținut cauza Germaniei, ceea ce pentru prima etapă a lui nici nu era cu totul greșit. La 23 iulie 1870 în „Prima adresă cu privire la războiul franco-prusian”, redactată de Marx, Consiliul General al Internaționalei preciza că „în ceea ce privește Germania, ea duce un război de apărare”, dar că muncitorii germani nu vor trebui să accepte acest război pornit împotriva poporului francez⁶. În „A doua adresă cu privire la războiul franco-prusian”, datată 9 septembrie 1870, deci cu câteva zile după căderea imperiului bonapartist, Consiliul General avertiza că războiul a încetat să mai fie din partea germană un război de apărare, devenind un război de cucerire. „Kronstädter Zeitung” nesezizind deosebirile esențiale ale celor două etape ale războiului franco-prusac, înțelege cu atât mai puțin revoluția pariziană din 1871. Firește, la aceasta se mai adaugă și alte cauze: sursele de informare sînt de regulă cele germane, există apoi „o solidaritate” conațională. „Gazeta Transilvaniei” menționează că „Kronstädter Zeitung” din ziua precedentă a publicat „Mulțămita” votată de către Reichstagul Germaniei „pentru toate aderințele, ajutoarele și înbărbătările cosingenilor lor de prin state străine”⁷.

După cum este bine cunoscut, Comuna din Paris a fost proclamată în condițiile concrete determinate de războiul franco-prusac, înfăptuirea ei realizîndu-se în ordinea firească a evenimentelor care au precedat-o. Comuna a exprimat doar saltul calitativ al unor acumulări de evenimente sociale și politice desfășurate succesiv, începînd mai ales de la 4 septembrie 1870, cînd este răsturnat imperiul și proclamată a III-a republică⁸.

În noile condiții, războiul purtat de Franța se transformă într-o luptă justă, de apărare împotriva acțiunilor ofensive, anexioniste ale Prusiei. În fața primejdiei determinată de prezența armatelor prusace la porțile Parisului, proletariatul parizian se dovedește cel mai hotărît să apere independența și onoarea Franței. La Paris, majoritatea populației muncitorești s-a înrolat în batalioanele Gărzii Naționale.

În fața avîntului de luptă a proletariatului francez, „guvernul apărării naționale”, instalat la 4 septembrie a fost cuprins de spaimă. Înăbușirea luptelor revoluționare ale maselor populare preocupă în mai mare măsură guvernul francez decît organizarea apărării Parisului împotriva dușmanului străin.

Perioadă cuprinsă între 4 septembrie 1870 și 18 martie 1871, premergătoare Comunei, se caracterizează printr-o aprigă confruntare între cele două forțe — guvernul burgheziei reacționare și masele înarmate ale Parisului.

Masele populare cereau cu insistență proclamarea Comunei, mai ales după înfrîngerile militare de pe front. La 31 octombrie 1870 și 22 ianuarie 1871 masele populare au încercat să răstoarne guvernul. Semnarea la 26

⁶ Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, vol. 17, Edit. politică, București 1963, p. 5-6.

⁷ „Gazeta Transilvaniei”, anul XXXIV, nr. 34 din 13 mai 1871.

⁸ Nicolae Copoiu, *Comuna din Paris eveniment epocal în istoria mișcării muncitorești internaționale*, în *Anale de istorie*, anul XVII, 1, 1971, p. 143.

februarie 1871 de către guvernul Thiers a armistițiului cu Prusia, care consfințea înfrângerea Franței, a declanșat o puternică criză socială și politică.

După șase luni de confruntări, cele două forțe principale de clasă ajung, în ajunul zilei de 18 martie, în situația în care ciocnirea devenise inevitabilă.

Căpătînd mină liberă, datorită pactizării cu dușmanul națiunii, burghezia franceză și-a îndreptat toate forțele pentru a dezarma proletariatul francez. În noaptea de 17 spre 18 martie 1871, Thiers a trimis trupe în cartierul Montmartre și în alte cartiere pentru a lua cu forța artileria Gărzii Naționale. Dar așa cum consemnează „Gazeta Transilvaniei”, „Insurgenții din suburbiile Parisului inspiră mari îngrijiri. Departe de a depune armele, cum fură provocați. Tocmai primim de la Pesta... o altă știre electrică, că după rapoartele telegrafice sosite din Paris, în suburbiile de acolo au urmat tumulte peste tumulte și că oștenii fraternizează cu rebelii. Simbătă au deșertat focuri francezii în francezi și căzură mai mulți generali și ofițeri...”⁹

Vigilența maselor populare a împiedicat capturarea tunurilor. Populația a început să ridice baricade, iar batalioanele Gărzii Naționale au ocupat principalele ministere și instituții de stat, deasupra cărora se înalță victorios drapelul roșu al primului stat proletar din istorie.

În același număr al ziarului „se adaugă și faima că casa pretorială a cetății Hotel de Ville au ocupat-o insurgenții”.

Astfel, la 18 martie 1871, în timp ce neputincios, guvernul lui Thiers decide evacuarea Parisului, se instaurează Comuna, care prin tot ce a înfăptuit ea mai bun, prefigura o nouă orînduire, în care masele muncitoare să fie stăpîne pe soarta lor. Acestea sînt suficiente motive de îngrijorare pentru clasele exploatatoare, pentru reacțiunea de pretutindeni, neliniște pe care „Kronstädter Zeitung” o consemnează astfel: „E ciudat că în timp ce lumea privește cu speranță încheierea tratatului de pace definitiv, poliicienii de breaslă – diplomația este profund îngrijorată. Noi însă nu vrem să pierdem speranța că incidentul, cît și alte greutăți ce-i vor urma, nu vor însemna altceva decît agitatea mării după furtună, iar marea agitată se va liniști”¹⁰.

La început, puterea o exercita, în numele proletariatului, Comitetul Central al Gărzii Naționale, care după victoria insurecției a devenit primul guvern proletar din istorie. La vestea victoriei revoluției din Paris, s-au răscolat și muncitorii din Lyon, Bordeaux, Marsilia etc.

Comitetul Central al Gărzii Naționale nu a reușit însă să exploateze pînă la capăt victoria de la 18 martie. Cîteva greșeli grave săvîrșite în acele momente hotărîtoare, au fost fatale pentru Comună. „Comitetul Central a comis de astă dată o greșeală capitală, apreciază Marx, prin faptul că nu a pornit imediat asupra Versailles-ului, care pe atunci nu avea nici un fel de mijloc de apărare, pentru a pune capăt comploturilor lui Thiers”¹¹.

⁹ „Gazeta Transilvaniei”, anul XXIV, nr. 20 din 22 martie 1871.

¹⁰ „Kronstädter Zeitung”, nr. 46 din 22 martie 1871.

¹¹ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 17, Ed. politică, București, p. 3511.

Comitetul Central, instalat la Hotel de Ville nu ca guvern, ci ca santinele a poporului¹² – cum anunță unul din afișele revoluționare, cheamă masele la alegeri pentru Consiliul Comunei, din dorința de a-și legitima puterea. În coloanele „Gazetei Transilvaniei” este prezentat pe larg contextul în care urmau să aibă loc alegerile: „Democrații însă republicani, mai nici cei napolenieni, nu mai cred în promisiunile aristocrației, de și-ar pune sufletul în palmă, cum zice, poporul român... Comitetul Central emise apoi două proclamații, prin care respinge învinuirea că insurgenții ar fi turburătorii ordinii și cheamă la 26 martie la alegeri comunale, declarând că sint rezoluții a considera preliminarele de pace”¹³.

Și în continuare, foaia brașoveană se face ecoul punctului de vedere al Comitetului Central al Gărzii Naționale, care arată că guvernul a trădat Franța și de aceea „nu va odihni” pînă cînd îl va goni „cînd apoi va depune mandatul în miinile poporului, ca să stabilească adevărata republică democratică, dar pînă atunci ocupă ospelul Hotel de Ville în numele poporului francez”.

Intr-o cu totul altă lumină prezintă evenimentele premergătoare alegerilor și proclamării solemne a Comunei, „Kronstädter Zeitung”: „Ultimele știri din Paris sint deprimante. Sub strigăte de libertate, egalitate, fraternitate, plebea devastează prăvăliile, beau ca vitele, umblă turmentați pe străzi și fac cele mai groaznice excese... Oamenii ordinii publice nu doresc altceva decît dușmanul cel mai înverșunat al lor, prusacii, să ocupe Parisul și să facă ordine”¹⁴.

La 26 martie 1871, au loc alegerile pe care guvernul de la Versailles le-a contestat anticipat, la care însă a participat marea masă a populației pariziene și care au consfințit victoria lor. „Cu alegerile noi din Paris, care au ieșit strins republicane, s-a domolit focul insurecției, care vărsa sînge pentru asigurarea garanțiilor libertății. Se depuse puterea în miinile aleșilor Comunei, care în ședința ținută în 29 luară declarațiunea la protocol, cum că Comitetul Central și Garda Națională, insurgenții au meritat republica”¹⁵.

Același număr al „Gazetei” face constatarea că „Acum rămîne lupta între Parisul republican liberal și între Adunarea lui Thiers de la Versailles reacționară”.

O atitudine cu totul contrastantă o ia, față de evenimentele ce se petreceau la Paris în primele zile ale Comunei, publicația brașoveană de limbă germană: „La ordinea zilei în Franța tot anarhie... Parisul nu a decăzut niciodată ca în prezent. Orașul culturii este în miinile unor bande de oameni care nu dau înapoi de la devastări și ucideri. Niște proclamații bombastice vor să anunțe o eră nouă. Sărăcia să fie lichidată, urmînd o reducere a impozitelor. Sărăcilor li se va împărți averea bogaților și cînd

¹² Georges Bourgin, *La guerre de 1870–1871 de la Commune*, Paris, 1929, p. 216.

¹³ „Gazeta Transilvaniei”, anul XXXIV, nr. 21 din 25 martie 1871.

¹⁴ „Kronstädter Zeitung”, nr. 48 din 25 martie 1871.

¹⁵ „Gazeta Transilvaniei”, anul XXXIV, nr. 23 din 1 aprilie 1871.

aceasta va fi mincată împărțirea începe de la început și va dura atîta timp pînă cînd nimeni nu va mai avea nimic. Atunci va începe fericirea!"¹⁶

Comuna din Paris a intrat în cartea de aur a luptei revoluționare nu numai prin simpla ei existență, ci mai ales prin ceea ce a creat și a prefigurat în scurtul răstimp de 72 de zile cît a trăit. Prin obiectivele majore care și le-a pus, Comuna a fost un guvern revoluționar, care a inaugurat marea luptă dintre exploatați și exploataitori. Așa cum spunea Marx, Comuna „însemna în esență un guvern al clasei muncitoare, rezultatul luptei clasei producătoare împotriva clasei expropriatoare, forma politică înfîrșit descoperită în cadrul căreia se putea înfăptui eliberarea economică a muncii”¹⁷.

Comuna, ca organ ales, întrunea puterea legislativă și cea executivă. Urmind să împiedice ruperea organelor puterii de mase și să asigure acestora un caracter popular, Comuna a proclamat principiul eligibilității, al răspunderii în fața alegătorilor și al responsabilității tuturor persoanelor care ocupau funcții administrative și judecătorești.

Pentru conducerea tuturor treburilor s-au constituit comisii. Activitatea aceasta febrilă a Comunei, desfășurată în condiții excepționale, „Gazeta Transilvaniei” o consemnează astfel: „Insurgenții s-au organizat în nouă secțiuni: de finanțe, resbel, securitate publică, interne, justiție, externe, instrucțiune publică și secțiunea de mijloace de subsistență. Puterea executivă se alege pe fiecare lună de Comună, care o poate și destitui cînd va afla cu scop... Lupta deja e serioasă și dură, că nu fără amenințare de vărsare de sînge mult între frați”¹⁸.

Comuna din Paris a luat o serie de măsuri social-economice care aveau ca scop să ducă la îmbunătățirea condițiilor de trai ale păturilor muncitoare, ale populației, să înfăptuiască eliberarea deplină din jugul exploatării și să edifice în ultimă instanță, o nouă orînduire socială.

O mare atenție au acordat comunarzii problemelor învățămîntului și culturii.

Comuna a enunțat principiul învățămîntului laic și obligatoriu, a întreprins reorganizarea muzeelor, bibliotecilor, teatrelor, a creat asociații ale oamenilor de artă etc. Dacă se are în vedere faptul că la acea dată nu exista o experiență practică de organizare a statului proletar, moștenirea lăsată de Comună ne apare ca o creație a gîndirii și înțelepciunii poporului, despre care V. I. Lenin remarcă că această operă nu este realizată atît de conducători cît de „simțul genial al maselor care se deșteptăseră”.

Modul de guvernare al Comunei a fost prin excelență democratic. Dezbaterile tuturor problemelor în cadrul Comunei, aducerea lor la cunoștință publică, precum și legăturile permanente ale conducătorilor cu masele largi sînt probe elocvente ale largului democratism pe care l-a înfăptuit

¹⁶ „Kronstädter Zeitung”, nr. 51 din 31 martie 1871.

¹⁷ K. Marx, F. Engels, *Opere alese în două volume*, ed. a II-a, vol. I, E.S.P.L.A., 1955, p. 552.

¹⁸ „Gazeta Transilvaniei”, anul XXXIV, nr. 25 din 8 aprilie 1871.

Comuna. Evocînd lupta singeroasă a proletariatului francez, publicația brașoveană afirmă că activitatea Comunei „este organizată pe baza cea mai largă a republicii democratice”. Și exprimîndu-și amărăciunea față de lupta fratricidă ziarul continuă: „Așa se măcelăresc cei ce ar trebui să se întreacă în consolidarea libertății republicane, singurul tezaur ce le-a rămas ca o victorie stoarsă din ghiarele dușmanului”¹⁹.

E demn de relevat faptul că – spre deosebire de alte ziare ale timpului – „Gazeta Transilvaniei” intuiește foarte limpede că lupte ce se dă în Franța „... e nu între republică cu demagogism sau comunism ori dualism, ci între parizienii strîns republicani și între reacțiunea mascată, care nu vrea ca garanțiile instituției republicane să se pună în pace pe baze liniștitoare, ca să nu-și taie drumul de regres la instituțiile reacționare, care e maniera tuturor reacționarilor”²⁰.

După cum este bine cunoscut, Comuna nu a fost animată de intenții războinice; a căutat chiar, atît cît a depins de ea, să erite sau să oprească războiul civil. Este semnificativă în acest sens și încercarea, din luna aprilie a Comunei pe lingă guvernul de la Versailles „ca să primească negocieri cu Comuna pe bazele: republicii, deplină libertate municipală a Parisului și numai Garda Națională să o apere și să vegheze de ordinea publică în capitală”²¹.

Guvernul Thiers a respins propunerea comunarilor și a formulat condiții inacceptabile pentru aceștia pe care publicația brașoveană le rezumă astfel: „Parisul să depună armele și insurgenților se va da amnestia, li se va lăsa viața, luînd afară pe asasini; apoi legea municipală votată de adunare se va aplica și la Paris ca și în toată Franța. Thiers reînnoi declarațiunea sa, din gură, că va menține republica. Așa cum era de așteptat Comuna Parisului a respins pretențiile cele încordate și contiepenite ale lui Thiers și resbelul se reînnoi...”²².

Și astfel a început atacul sălbatic împotriva Parisului eroic, despre care Marx spunea: „Nici urmă a Parisului desfrînat din timpul celui de-al doilea imperiu. ... Parisul muncea, gîndea, lupta, singera aprig, uitînd, cufundat cum era în pregătirea societății noi, de canibalii de la porțile sale, strălucitor de entuziasmul inițiativei lui istorice”²³.

În a doua jumătate a lunii aprilie, versaillezii au început mari acțiuni militare împotriva Comunei din Paris. „Măcelul războiului civil din Franța, dacă sînt adevărate știrile ce le primim – își informează cititorii „Gazeta Transilvaniei” – apoi el ajunge marginile ultimei desparațiuni... Thiers, regimul lui și adunarea reacționară sînt cauzele vărsării singelui frătesc. ... Parisul e împresurat complet, cum era mai înainte de dușmanul străin și cu asta se laudă chiar Thiers”²⁴.

¹⁹ *Ibidem*, nr. 26 din 15 aprilie 1871.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, nr. 28 din 22 aprilie 1871.

²² *Ibidem*.

²³ Karl Marx, *Războiul civil din Franța*, Edit. P.M.R., București, 1948, p. 115.

²⁴ „Gazeta Transilvaniei”, onul XXXIV, nr. 31 din 3 mai 1871.

Și cronică externă a „Gazetei”, după ce prezintă jertfele umane pe care le-a dat Comuna în cursul acestor lupte, se încheie cu reflecția: „Sărmana libertate, cât e de prețioasă, câte sacrificii nu cere împărăția ei...”²⁵.

Pierderea fortului D'Issy, la 9 mai, tot mai evidentă inegalitate de forțe dintre comunarzi și versaillezi, inspiră emoționanta cronică politică a gazetei brașovene: „Precum vârful munților Brașovului se încărcase astă noapte cu nea pe verdeață, amenințând speranțele primăverine: așa se postează pe gurile statelor și ale popoarelor neaua discordiei pentru predominarea partidelor celor învechite, nulificând pe zi ce merge speranțele primăverii popoarelor în libera viață”²⁶.

La 13 mai a fost ocupat fortul Vanves de trupele lui Mac-Mahon. Batalioanele comunarilor încă rezistă, dar apar și primele semne ale căderii eroice, pe care foaia brașoveană le comunică cititorilor: „Rășbelul civil din Franța încă nu s-a finit. Insurgenții provoacă orașele Franței printr-o proclamație a lui Grouset, ca să le vină întru ajutoriu spre a debela armata regimului de la Versailles, ca să reeasă victorioși. Se scrie, că 30 de baioane se află gata, ca în caz de pericol să se elibereze în ele membrii Comunei și comandanții insurgenților”²⁷.

După lupte grele, la 20 mai comunarzii copleșiți de superioritatea numerică a trupelor dușmane, cedează pozițiile din afara centurii forturilor. Iar „În 21 mai după pradiu intrară trupele regimului pe două părți în Paris. Insurgenții părăsiră volente după ce avură mari pierderi...”²⁸.

La apelul Comitetului Central al Gărzii Naționale și Comitetului salvării publice, a început o luptă îndirjită pentru fiecare cartier, pentru fiecare stradă...

Membrii Comunei, comandanții militari se băteau ca simpli cetățeni pe baricadele orașului, iar fruntașii proletariatului francez, mulți dintre ei mureau strigând eroic: „Trăiască Comuna!”

La sfârșitul lunii mai, „Gazeta Transilvaniei” evocă astfel tabloul apocaliptic al capitalei franceze, pe care o numește „regina libertății și civilizației europere”: „Parisul ardea ca o mare de foc în 26 mai. Vendome, Tuilerii, Palatul Luxemburg, Palatul regal arsă, Louvrul scăpa, Ospetul municipal ardea din bombele cu petrol asvirlite de insurgenți. Versaillesii ocupară mai totul. Vales, Rigoult, Dombrowschi, Bonnet, La Francais și Bouspult fură fusilați. Parisul rămâne prefăcut în cenușă, dacă nu se va stinge focul mai iute”²⁹.

În simbăta de 27 mai, printre mormintele cimitirului Pere Lachaise, s-a dat istorica luptă, despre care Engels avea să spună: „Zidul comunarilor din cimitirul Pere Lachaise, unde a fost înfăptuit ultimul asasinat în masă stă și acum drept mărturie mută, dar elocventă, a furiei sălbatice de

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*, nr. 34 din 13 mai 1871.

²⁷ *Ibidem*, nr. 36 din 20 mai 1871.

²⁸ *Ibidem*, nr. 37 din 24 mai 1871.

²⁹ *Ibidem*, nr. 39 din 31 mai 1871.

care este capabilă clasa dominantă de îndată ce proletariatul îndrăznește să-și revendice drepturile"³⁰.

La 28 mai au căzut ultimele puncte de rezistență ale comunarilor. „În Paris insurecția e învinsă cu totul” — anunță la 3 iunie ziarul brașovean, care timp de aproape trei luni de zile urmărise cu atita interes și simpatie lupta proletariatului parizian. Și ziarul, în același număr, nu fără durere se plinge că „Versaillezii macilează acum la insurgenți ! Ne singerează inima de atita cruzime”³¹.

Burghezia a înecat într-o mare de sînge revoluția proletaară din 1871. Sute de mii de luptători ai Comunei au fost luați prizonieri, mulți dintre ei au fost executați, cu judecată sau fără judecată, iar alții au fost condamnați și deportați în Cayenne și Noua Caledonie. „Gazeta Transilvaniei” se mai face încă ecoul suferințelor proletariatului francez: „Foile angle scriu că s-au fusilat pînă acum 10.000, între ei și femei și prunci, încît cruzimea întrece închipuirea...”³².

Zeci de mii de luptători sau simpatizanți au fost siliți să fugă peste hotare din cauza persecuțiilor, dar și acolo, așa cum ne informează aceeași publicație, „regimul” a „mijlocit la toate statele ca să se dea afară pe criminali și politici”³³.

Printre emigranți se afla și „Betul Victor Hugo”, care „dat din Belgia, fugi la Anglia, ca să scape cu viață, cu toate că n-a fost decît scriitor liberar și umanitar !”³⁴.

Așa cum s-a mai arătat pe parcursul acestei lucrări, printre acei care s-au aflat pe baricadele Parisului, alături de „cei mai nobili fii ai națiunilor, spre a-și vărsa sîngele lor pentru acea republică, de la care au emanat pînă acum toate libertățile în Europa”³⁵, s-au aflat și mulți tineri români.

Același număr al publicației brașovene, reproducea o corespondență și un articol din „Semănătorul” din Bîrlad, în care se fac „mici detalieri” despre participarea a mai mulți români „din toate punctele Daciei” la războiul franco-prusac, alături de republica Franceză, și, evident, la evenimentele ce au avut loc după 18 martie 1871. Românii au participat atrași „de simpatiile naturale ale unei națiuni glorioase, a Franței, sora noastră mai mare și focarul culturii, civilizației și libertății popoarelor moderne”. Și autorul articolului reproduș — N. Vasilco, participant și el la aceste evenimente, ne asigură că ei și-au vărsat „voioși sîngele lor, pentru mărețele idei civilizatoare, ale căror puncte de plecare este Franța”³⁶.

Este semnificativă din acest punct de vedere și atestă o participare masivă a românilor la Comună, știrea transmisă de „Gazeta Transilvaniei”,

³⁰ Karl Marx, *Războiul civil din Franța*, Edit. politică, București, 1960, p. 13.

³¹ „Gazeta Transilvaniei”, anul XXXIV, nr. 40 din 3 iunie 1871.

³² *Ibidem*, nr. 42 din 10 iunie 1871.

³³ *Ibidem*, nr. 22 din 20 iunie 1871.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*, nr. 32 din 6 mai 1871.

³⁶ *Ibidem*.

prin care se arată că ministrul secretar de stat la departamentul afacerilor externe român a protestat pe lângă Jules Favre, ministrul de externe francez, cu privire la „acuzele” ce s-ar fi adus românilor care au participat la Comună³⁷.

Dincolo și în ciuda acestui protest diplomatic, se conturează chipurile luminoase ale eroilor comunarzi români: Constantin Haralambie, Gheorghe Rojniță, Alexandru Cociu, Ioan Cernătescu, Mihai Georgescu, Dimitrie Dobrescu, Mircea Rosetti, Constantin Cantacuzino și mulți alții, martiri a căror nume, după cum profetic spunea Marx, vor rămâne pentru totdeauna „gravate în marea inimă a clasei muncitoare”.

În lumea spiritualității românești, în opinia publică democratică de la noi, Comuna și faptele sale ce au străfulgerat acum o sută de ani, vestind sfârșitul inevitabil al unei lumi și a prefigurat o lume mai dreaptă, a fost mereu prezentă ca o chemare și îndemn la luptă. De la acea dată de cotitură în istoria lumii moderne, avea să se întâmple ceea ce a prevestit cu genialitate Marx, la numai câteva zile după ce cădeau eroic ultimii comunarzi: „După Dumineca Rusaliilor din 1871 nu mai poate fi pace, nici armistițiul între muncitorii Franței și acaparatorii produsului muncitorilor. ... Și muncitorii francezi nu sînt decît avangarda întregului proletariat francez”³⁸.

În secolul care a trecut de la proclamarea Comunei, fața lumii s-a schimbat, idealurile în numele cărora comunarzii, „asaltatorii cerului”, s-au martirizat, au prins viață și au dat un nou sens istoriei.

Acum, la un veac de la proclamarea Comunei din Paris – așa cum sublinia tovarășul Ion Gheorghe Maurer la adunarea consacrată centenarului revoluției proletarietului parizian – idealurile socialismului trăiesc și înving pe imense întinderi ale globului, adeverind că le aparține viitorul omenirii, că societatea se dezvoltă ireversibil, în virtutea legilor sale imanente, pe căile progresului social. Cu atît mai mari sînt, așadar, stîmă și venerația față de cei ce au ridicat steagul acestor idealuri, făurind Comuna³⁹.

³⁷ *Ibidem*, nr. 48 din 1 iulie 1871.

³⁸ Karl Marx, *Războiul civil din Franța*, Edit. P.M.R., București, 1948, p. 136.

³⁹ „Scinteia”, anul XL, nr. 8738 din 27 martie 1971.

DER WIDERHALL DER PARISER KOMMUNE IN DER KRONSTÄDTER PRESSE

(ZUSAMMENFASSUNG)

Der Verfasser des Artikels beschreibt den Widerhall, den die Revolution des Pariser Proletariats von 1871, die Pariser Kommune, in der damaligen Presse von Braşov (Kronstadt) hatte.

Es wird hervorgehoben, dass das rumänische Wochenblatt „Gazeta Transilvaniei“ während der ganzen Zeit ihres Bestehens die Pariser Kommune günstig und positiv eingeschätzt und beurteilt hat. Im Gegensatz dazu entstellt die deutschsprachige „Kronstädter Zeitung“, als Organ des sächsischen Bürgertums, den Kampf des französischen Proletariats, so dass die eigentliche Bedeutung des Ereignisses verzerrt wird.

Es werden ausserdem Beweise und Daten erbracht für die Teilnahme von Rumänen an der Seite der französischen Republik während des französisch-preussischen Krieges, und im besonderen am Kampf der Kommune.